

Väljaandjad:

Tõrva linnavalitsus, Helme vallavalitsus, Põdrala vallavalitsus, Hummulu vallavalitsus

Kujundus: loovbüroo Kuldne Lammas**Trükk:** AS Kroonpress;**Otsepost:** OÜ Joon; Tiraaz: 3000**Toimetus:** Egon Ilisson, kuldne@kuldne.com, 53 736 992**JAANUAR
1/2016**

HELME

KIHĚLKONNĀLEHT

ARVAMUS**Anne
Pai:
eripalgelisest
kultuurist****LK2****UUDIS****Tõrva
Lions
saab tänavu
15!****LK3****FOOKUS****Tegusad
eakad
maapiir-
kondades****LK6-7****KULTUUR****Viivi
Kuusi
uus
raamat****LK9****PERSOON****Mati
Rõõm -
spordihing****LK12****Egon Ilisson**

Uus aasta tõi suusasõpradele kauaoodatud lume

Kuigi paljudele võis tunduda, et lund oli juba esimeste sadudega piisavalt, et suusaradadele suunduda, siis korraliku ettevalmistusega radade tegemiseks oli seda siiski vähem kui tarvis.

Läinud nädalal aga päästis tuisk ja lumesadu spordisõprade talve ning rajatraktoriga saab radu hakata ette valmistama. Prioriteediks on Tõrva Gümnaasiumi läheduses asuvad suusarajad, mis ka huviliste meelispaikeks saanud. „Loodame mõlemad rajad- see on siis gümnaasiumi pargis asuv valgustatud suusarada pikkusega 1,5 km ja Härma suusaring pikkusega 4,2 km sõidukorda teha. Härma suusaring on suusasõprade lemmik, kuid nädala sees ehk tööpäevade õhtuti on valgustatud rajal tihe kasutus,“ räägib Tõrva linna spordimetoodik Tiina Neumann. Läinud nädalal saadi korda teha ka valgustatud rajalt Härma suusaringile viiv kilomeetiline lõik. Rajatraktori jaoks oli jaanuari alguses maha sadanud lume kiht veel pisut õhuke, aga rajameister tegi tööd ATV-ga, mille taha kinnitatakse vajalikud hooldusvahendid.

Võistlusi igale maitsele

Reedel, 15. jaanuaril alustati 2016. aasta Tõrva suusaseriaaliga, milles on kuus etappi - kolmel korral sõidetakse valgustatud rajal ja kolmel Härma ringil. Erinevaid vanuseklasse on 14 ja ka igal etapil on erineva pikkusega suusadistantsid- ikka algajatele lühemad ja juba suurematele suusasõpradele pikemad. „Olenevalt lumeoludest on kavas nii klassikalises kui vabas tehnikas sõidetavad etapid. Seeriavõistluse lõpparvestusse lähevad 5 parema etapi tulemused, eraldi autasustamist peale iga etapi lõppu ei toimu,“ selgitab Neumann võistlussüsteemi. Küll aga jagatakse osavõituaahindu igal etapil kõigile

Rajatraktor on muuhulgas ka lastele põnev uudistamisobjekt. Foto: Ülav Neumann

suusasõpradele. Suusaseriaalide toimumist toetavad Tõrva linn ja Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupp. Suusaseriaalid viib läbi MTÜ Tõrva Spordiselts koostöös Tõrva Gümnaasiumiga, kes paneb omalt poolt välja kohtunikud.

Neumanni sõnul loodetakse sel aastal pidada maha taaskord ka Härma maraton, mis kahel eelneval aastal on lume puudusel pidamata jäänud. Kalendrisse sai kuupäevaks 6. märts. Sõidetakse klassikalises tehnikas ja 6 ringi Härma suusaringil, mis teeb kogudistantsiks ligemale 25 kilomeetrit.

Tõrva linnapea Madio Ruusmanni sõnul on ka rajatraktorile sellel talvel üle pika aja loodetavasti ohrtrasti tööd. 2011. aasta lõpus soetatud rajatraktor Leitner LH 360 pole viimastel lume-

vaestel aastatel täit kasutust leidnud ja tundus, et tegu on saatuse nõõgiga. „Traktori ostime Prantsusmaalt ja tegu oli küll 1991. aasta mudeliga, aga töötunde oli sellel kõigest 1500. Prantslased müüsid selle seetõttu, et neil lihtsalt ei sadanud piirkonnas kümme aastat järjest korralikult lund. Mõtlesime rajameistriga siin juba, et traktoriga tuli ka needus kaasa,“ naljatab linnapea, kelle sõnul saadi traktor väga headel tingimustel. Nimelt kuuluvad Tõrva suusarajad Eesti terviseradade koosseisu ja tänu neile ning Valgamaa partnerluskogule saadi traktor, tasudes omaosalusena vaid umbes ¼ soetushinnast.

Vajadus lume tootmise järele

Juba aastaid tagasi hakkasid Tauno Neumann ja Avo Põldsalu oma

pere tarbeks radasid n.õ sökkuma gümnaasiumi pargis - tekkis harrastajaid juurde ja leiti võimalused uuteks rajalõikudeks Härma suusaringi praegusel asupaigas. 2009. aastast tegutsetakse MTÜ Tõrva Spordiseltsi nime all - tekkisid ka võimalused tehnika parendamiseks ja kvaliteetsemate radade ettevalmistamiseks.

Suusaradu hooldati esialgu ATV mootorsõidukiga, mille taha suusarajale klassikaraja saamiseks oli ühendatud spordiseltsi enda meeste kätetööna valminud haakesead. Radade ettevalmistamiseks kulus aega palju, kuna rada oli erinevate seadmetega tarvis üle sõita mitmeid kordi. Eelnevalt tulenevalt tekkis nõudlus võimsama tehnika järgi ja nii saadigi

2010. aastal soetatud väiketraktor. Nüüd muutus radade ettevalmistus küll kiiremaks, kuid samas tekkis soov ja vajadus pakkuda suusatajatele pikemat ja veelgi kvaliteetsemat suusarada, millest tingituna hakati otsima spetsiaalset rajatraktorit, mis ka Prantsusmaalt õnneks leiti. „Radade hea kvaliteedi kohta on avaldatud hulganisti positiivset tagasisidet. Tehtud tööga rahulolu peegeldasid ka korraldatud üritustest osavõtnute küllaltki suured arvud,“ on Neumann rahul soetatud tehnikaga. Igapäevaseks hoolduseks siiski suurt rajatraktorit ei kasutata, kuna see tarbib ohrtralt kütust.

Et saaks häid suusaradu, siis tuleb alustada ettevalmistusega juba sügisel, kui silutakse radade aluspinnad, kaetakse vajalikke lõike hakkepuiduga ja korrastatakse rajaääred. Mitmel aastal on ka lausa uusi põnevaid rajalõike võsast puhastatud ja kasutusele võetud. „Kahjuks leidub aga ka neid, kellele meeldib käia mootorsõidukitega juba ettevalmistuse saanud rajal kihutamas ja krossitamas, tehes rajad rõõpaliseks ning rajameistri töö olematuks. Mõnele jäävad ette ka suusaraja tähistamiseks paigaldatud puitpostid, mis sõidetakse pikali,“ on Neumann nõrindud.

Kuna talved on olnud lumevaesed, siis on käinud läbi ka mõtted lumekahuri ostmiseks ja neid pole siiani maha maetud. Linnapea Ruusmann, kes ka ise hea meelega suusad jalga paneb, loodab, et lumekahuri soetamine ka lähimatel aastatel võimalikuks saab. Siis peaks loodetavasti saama suusatada juba oluliselt varem, kui viimastel aastatel see võimalik olnud. Klassikatehnika jälle jaoks on vajalik pisut rohkem lund, pisut õhema kihiga saab uisu ehk vabatehnika suusaraja ette valmistada.

Egon Ilisson
HKL vastutav väljaandja

Laske tegudel rääkida

Tänavu jõulude ajal otsustasin raamatukogust laenutada mitte just kõige jõuluteemalisema raamatu. Arvasin, et õhkkond lugeda just veidi melanhoolsemat kirjandust on sellel ajal aastast väga hea. Tegugi oli raamatuga „Anne Franki päevik“, mis räägib noore juudi tütarlapse elust ja Saksa okupatsioonist teise maailmasõja ajal. Lisaks sellele, et julgen seda kõigile soovitada, sain ma sellest palju mõtteainet, mida kanda tänapäeva ümber. See on väga hea ja ainulaadselt sügav mõtisklus õnneliku homse lootusest ning sellest, et elatakse vaid oma unistuse nimel. Kõik, mis sellel teekonnal on ootamatu, tekitab inimeses pahaaimamatult kahtlusi ja õudu eesmärgi saavutamise suhtes.

Käes on 2016, mis on piirkonna jaoks mitmeski mõttes väga olulise tähendusega. Ühinemisläbirääkimised peaksid jõudma sellisesse faasi, et tagasiteed ei saa olla, ning lisaks koduõele peame pöörama pilgud Brasiilia poole, kus toimuvad suveolümpiamängud. Mõlema sündmuse puhul on ootused ja lootused suured nii kõrvaltvaatajatele kui ka otseselt protsessis osalejatele. Need on unistused, mille puhul tehakse igapäevaselt tööd ja väiksemgi teelt kõrvale kaldumine või ootamatus võib selle rikkuda.

Jõuda ära oodata oma elu parim päev on nii sportlaste, kirjanike, filmitegijate, poliitikute või kelle iganes unistus

Seepärast tuleks hinnata nii sportlasi kui poliitikuid ja anda neile rahulikkude aega keskendumiseks. Loomulikult on neil vaikiv kohustus oma tegemistest aru anda oma poolehoidjatele, aga liigne surve võib olla väga kurnav. Kui odaviskemestega kohtudes neilt küsida, et „noh, kas paned ikka olümpial 90 meetrit ära“ või poliitikute seltskonnas „hakkad siin suurt omavalitsust juhtima varsti jah?“, siis tegelikult hajutab see kõik keskendumist. Tegugi ei ole pühapäevaspõlvestega, kellega mõnus koos võrkpalli toksida ja pärast saunas õlut juua, ega teleseriaalist „Naabriplika“ tuntud naljavalitsejatega. Siinkohal võib küll küsijatele vastata naljaga pooleks, et „ei, ma lähen viskan 74 meetrit, aga Brasiilias pidid ilusad rannad olema“ või siis lihtsalt „jah, 90 on kindlasti mul plaanis visata“, aga see oleks justkui oma unistuste tõgamine. Seepärast andkem armu meestele ja naistele, kelle jaoks käesolev aasta on vaimselt ja ka füüsiliselt kindlasti ülimalt keeruline. Kui me lihtsalt usume nendes, räägime nendega vabal ajal millestki muust kui päevatöö tegemistest, viime nende mõtted puhkehetkel kasvõi natukene eemale karmist argipäevast, siis usun, et ka tulemused näitavad meile lõpuks tänu.

Kuigi nagu ajaloost teada, siis Anne Franki elu oli kurbmäng, siis meie kangelaste oma ei pea selline olema. Jõuda ära oodata oma elu parim päev on nii sportlaste, kirjanike, filmitegijate, poliitikute või kelle iganes unistus. Tulla olümpiavõitjaks, panna punkt on parimale teosele või saada peaministriks on hetk, mil saavutatakse oma unistuste maksimum.

Seega laske tegijatel oma tegudega rääkida ning ärge iialgi visake kasvõi sõbralikku nalja nende üle, kui nad on oma elu parima päeva poole teel. Küll jõuate neid kiita, tõgata või muud moodi nendega mälestusi tipphetkedest heietada, kui eesmärgid on täidetud ja aeg loorberitel puhata.

Hinnakem eesmärke ja... armastage!

Anne Pai

Hummuli kultuuri- ja noorsootööspsialist

Eripalgelise kultuuri vajadusest

„Ei ole paremaid, halvemaid aegu. On ainult hetk, milles viibime praegu.“ (A. Alliksaar)

Kas on see hea, et elame praegusel ajahetkel või on see halb? Ühtpidi muidugi hea, sest sellele hetkele on eelnenud põnevate muutuste aeg. Meie põlvkond pole pidanud üle elama sõdasid ning meie maailmapilt on laiem kui neil, kes on elanud aastaid diktatuuri all või heaoluühiskonnas. Täna hetkes on võrdlusmaterjali ja on võimalus oma arvamus avaldada. Teistpidi on muidugi halb, sest meie ootused on kõrged ja kukkumised sedavõrd valusamad.

„Ei ole mõttetult elatud aegu. Mõte ei pruugigi selguda praegu.“

1938. aastal võeti Eesti Vabariigis vastu Rahvamajade seadus. Selles sätestatud põhimõtted ja eesmärgid tasuks kaalust ka täna. Toon näite: „Rahvamaja ülesanne. § I. Rahvamaja ülesandeks on olla kultuuri- ja haridusloole keskkohaks väljaspool kooli ja koduks oma tegevusepiirkonnas hariduslikkudele asutistele ja seltskondlikkudele organisatsioonidele. § 2. Eelmises (I) paragrahvis tähtendatud ülesande täitmiseks kasutatakse rahvamaja raamatukogude ja lugemistubade paigutamiseks, õpperingide, kursuste, loengute ja rahvakoosolekute korraldamiseks, laulu, muusika, näitekunsti ja kehalise kasvatusedendamiseks ning muu haridusliku ja kasvatusliku töö tegemiseks.“

Juba kümneid aastaid üritan tööandjatele selgitada, et kultuuri-/rahva- või seltsimaja esmane ülesanne on inimeste harimine, loovuse arendamise toetamine ning selleks on vaja kvalifitseeritud ja/või heade kogemustega ringijuhte, kursuste ja õppepäevade ning sündmuste korraldamist, mis veidi-veidi on publiku maitselt ja tasemise eespool, et anda neile õppimisvõimalus ja rõõm saavutatust.

Väga tähtis on ka organisatsioonide, ettevõtete ja kodanikuühenduste koostöö rahvamajadega kohaliku omavalitsuse toetamisest rääkimata. Õnneks

on head inglid minu eluteele juhtinud sellised omavalitsusjuhid, tööandjad ja esinduskogud, kes pigem varem kui hiljem on sellest aru saanud (vaja on vaid aega, visadust ja põhjendatud argumente) ning on sedalaadi tegevust jõudsasti ka toetanud. Kõigilt neilt olen ka edasiseks eluks ja tööks midagi väga olulist ja vajalikku õppinud. Samuti on elu õpetanud, et enne kui millegi üle kurtma minna, tuleb valmis varuda mitu varianti lahendusvõimalusi ning esitada oma nägemus konkreetselt, selgelt ja lühidalt, samal ajal arvesse võttes kuulaja piiratud aega.

„Mis kord on alanud, lõppu sel pole. Kestma jääb kaunis, kestma jääb kole.“

Ajaloolise Helme kihelkonna piirides ning tulevase planeeritava omavalitsuse piires on väga erielmelised rahvamajad. On maalähedane ajalooliselt väga pika kultuuritraditsiooniga Riidaja Kultuurimaja, spordi- ja kultuuritööd ühendav Ala Rahvamaja, kunstinaitude jaoks võimalusi omav saal Hummulis ning ruumikitsikuses endises koolis asuv Tõrva kultuurimaja. Tõrvas on ka teisi kultuuriasutusi, mis aitavad kultuurielu mitmekesistada: kõrgetasemelisi kontserte võimaldav Tõrva Kirik - Kammersaal ning edasiarendamist võimaldav Kinomaja. Helmes on suurepärase potentsiaaliga lisaks Taagepera lossile Helme mõisa peahoone, koos Klaverimuseumi ideega ning loodav Mulgi kultuuri keskus Sooglemäel. Põdrala vallas saab arendada nii Riidaja mõisahoonet kui ka Pikasilla koolihoonet, Hummulis on olemas loss, mida tulevikus kogukonnale avades saab kultuuriturismiobjektina kasutada suveperioodil.

Suur oht on vähese finantsvõimekuse puhul kultuuriasutuste ühenäoliseks muutumine. Vaatamata erinevale välisilmele ja ajaloole soetatatakse ühetaolist mõõblit, sisekujunduselemente, lisafunktsioone ning kaotatakse oma eripära, mis siiani on nende hoonete tugevuseks. Spetsialistide kaasamise võimekus on suuresti selle põhjus. „Plastiku ja palagani“ võidukäik on kogu piirkonna kaotus.

Hoidkem oma majade eripära ja võimendamem seda.

„Vähemat, rohkemat olla ei võinuks. Parajal määral saab elu meilt lõivuks.“

Usun, et võin julgesti kinnitada, et need kultuuritöötajad, kes hetkel tulevase omavalitsuse piirkonnas töötavad on andnud endast kõik, et pakkuda oma kogukonnas endast parimat. Kuulatakse, mida huvilised soovivad, leitakse lahendusi, et võimalikult paljudele huvitavat ja harivat tegevust leida. Selleks on nad kulutanud nad oma südant, närve ja energiat. Naeratuse taga on vahel olnud varjatud pisarad ja südamevalu, peidetud solvangud ja pettumused. Mäletan, et kui 1993.aastal alustasin kultuurimaja juhataja töökohal, siis oli töötasu peaaegu võrdne kooli direktori palgaga, umbes 7 aastaga kärises palgalõhe poole vähemaks st kultuuritöötaja palk kas ei tõusnud üldse või tõsteti protsentuaalselt, mis vahet vaid suurendas. Haridustöötajate palka toetas TALO, kultuuritöötajate palgad olid/on omavalitsustele soovituslikud. Hetkel on Eesti Valituse poolt soovituslik brutopalk kõrghariduse omandanud kultuuritöötajale 800 eurot kuus, millest siis maksud maha arvatakse. Enamik maapiirkondade kultuuritöötajaid ei saa sedagi. Jah, ma tean, et pensionärid saavad vanaduspensioni keskmiselt 280-350 eur kuus ja see summa, mis kultuuritöötajatele makstakse, tundub neile meeletult suur, aga olgu teile öeldud, et praegused kultuuritöötajad ei saa tulevikus isegi sellist pensioni.

„Aeg, mis on tekkinud, enam ei haju, kui seda jäävust ka meeled ei taju.“

Need Artur Alliksaare 1966.a kirjutatud luuletuse „Aeg“ read innustagu haldusreformi läbiviijaid, sest saagu, mis saab, tulgu, mis tuleb, praegu „on hetk, milles viibime praegu“ ja ka siin elavad inimesed, kes tulevad kaasa, on vastu, pakuvad välja tulevikuvõime. Loodetavasti kaasatakse võimalikult suur hulk huvilisi, kes on valmis kuulama, kaasa rääkima ja ehk ka tulevikuvõime looma, sest järgmises hetkes peame kõik koos elama!

KUU PILT

„Tõrva kirik-kammersaali 110 juubelil esines legendaarne Hortus Musicus“
Foto: Neil Viskov

Tõrva-Helme maleturniiril on muuhulgas osalenud rahvusvahelised suurmeistrid Kaido Külaots ja Jaan Ehlvest.

Delfi lisa Publik paigutas 90ndate Eesti kuumimate peokohtade nimistus kõrgele 18. kohale Tõrva "Tümpsu Baar", mis oli nimistus ainus Lõuna-Eesti peakoht.

Nelja omavalitsuse ühinedes hõlmaks uus omavalitsus üle 30% Valga maakonna territooriumist.

Guido Kuum
Reporter

Tõrva Lions klubi juubeli lävel

Helme kihelkonnas elab palju häid inimesi, kes soovivad ühiskonda panustada ja seda aidata enam, kui tavapäraselt oodatakse. Siin leidub agaraid ettevõtjaid ja organisatsioone, kes tihti on vastutulelikud toetama erinevaid üritusi ja abi vajavaid inimesi.

Seekord on fookusesse võetud maailma suurima heategevusorganisatsiooni Lions Klubi filiaal, Tõrva Lions klubi. Organisatsioon, millel on üle maailma üle miljoni liikme 197 riigis on jaotatud ca 45 000 väiksemaks klubiks. 1917. aastal Ameerika Ühendriikides loodud organisatsiooni põhieesmärkideks on panustamine ühiskonda ja selle liikmete positiivsesse arengusse.

Tänavu 15. sünnipäeva tähistava Tõrva Lions klubi kuulub Eestis IV regiooni kolmandasse tsooni. Selle asutajad olid toonased linnajuhid: linnaapea Väino Tõemets ja volikogu esimees Agu Kabrits. Vaderklubiks on Tõrva lõvidel Tartu klubi oma staažikate liikmete Elmar Sakkovi ja Heino Andersoni, kes on ühtlasi ka Tõrva Gümnaasiumi vilistlane. Klubi loomise idee tuligi Tartu Lions klubi poolt. Heategevusorganisatsiooni sihtgrupiks on noored, kes mingil põhjusel ei saa enesega toime tulla, on puudega või vanemateta. Põhiliselt toetatakse lähikonna abivajajaid, kuid lüüakse kaasa ka Eesti piirkonna ettevõtmistest.

Klubi liikmeks kandideerimisel omad reeglid
Klubi loomise hetkel oli seal 21 liiget, vahepeal kasvas liikmete arv 27-ni, kuid hetkeseisuga on liikmete nimekirjas 24 inimest. Küsimusele, kuidas on lood uute liikmete vastu võtmisega, vastas klubi praegune president Pärt Metsar: „Nooremad verd oleks küll juurde vaja, oleme arutanud, et võiks võtta klubi liikmeks mitu nooremast meest korraga.“ Klubi liikmeks kandideerijal peab olema soovitaja klubi liikmete hulgas, kes omakorda kandidaati klubis teistele tutvustab. Seejärel toimub salajane hääletus, kus klubi liikmed saavad hääletada kandidaadi klubiisse võtmise poolt või

Lionsi klubi liikmeks saamine on tõeline privileeg. Foto: Erakogu

vastu. Klubiisse kandideerijal võib olla ainult üks vastuhääl, kui vastuhääli on rohkem, siis kandidaati klubi liikmeks ei võeta.

Klubi koosolekul esmalt suheldakse vabas vormis üksteisega, sest paljud klubi liikmed ei ole üksteist kuu aega näinud. Kui esmamuljed on vahetatud, hakatakse pihta koosolekuga. Arutatakse klubi tegemisi ja plaane, et suurel koosolekul asjad kiiremini lahendatud saaksid, siis toimub nädal enne ka juhatuse koosolek, kus saab paika panna suurema koosoleku kava. Peale koosolekut õnnitletakse jooksva kuu sünnipäevalapsi, toimub viktoriin ja omapärane äraarvamise mäng, mis on korraldatud eelnenud kuu viktoriini võitjate poolt. Peale seda algab vaba kava, mis mõnikord võid kesta ka hiliste õhtutundideni.

„Tundsiime, et saime midagi konkreetset ära teha ja meie abi vajati“

Kõige südamelähedamaseks projektiks peab Metsar ühe Helme valla poisi aitamist, kes kannatas lihaste kärbumise all. Tal remonditi vanituba, parandati ahi, vahetati välja aknad, maksti internetiühenduse eest ja aidati teda ka muudel viisidel. Nüüd paraku pole enam see inimene elavate nimekirjas.

Oma õla on Tõrva lõvid alla pannud ka puudega inimeste ravi- tuusikute eest tasumisega. Samuti on toetatud raskustes perekondi, kus lastel puudub kas üks või mõlemad vanemad. 2012/2013 lionsaasta suurim projekt oli osalemine heategevuskampanias „67 heategu lastele“. Tõrva klubi toetas 640 euroga kahe kuu vanust last, kes vajas kiiremas korras operatsiooni Soomes Tampere haiglas.

2014. aastal käivitati projekt „Lõvi prillid“. Eesmärk on aidata kohaliku piirkonna lapsi nägemise korrigeerimisel ja prillide muretsemisel. Käesolevaks hetkeks on toetatud juba kuue lapse prilliostu ja see projekt veel jätkub.

Info abivajajate kohta teretunud

Küsimusele, kust saavad nad abi vajavate inimeste kohta infot, vastas Metsar: „Meile on infot jaganud Tõrva ja Helme sotsiaaltöötajad. Kuid inimesed võiksid ka ise pöörduda, meie oleme oma sihtgrupiks valinud noored, kes mingil põhjusel ei tule endaga toime, on puudega või vanemateta. Info nende kohta on teretunud.“

Pole lihtsalt siidikäed

Tõrva Lions klubi liikmed pole kaugeltki mitte lihtsalt siidikäed, vaid südikad mehed, kes ei karda töödele käsi ise külge panna. Igal kevadel veedetakse üks aktiivne õhtupoolik puuistikuid istutades, täiendades sellega Eesti tulevase metsavarusid. Tõrva klubi eestvõttel korraldatud traditsioonilistel metsaistutustöödel on abikäe ulatanud ka Valga klubi liikmed kui ka LC Tõrva Mari. Lisaks valgamaalastele on kaasa löönud ka Ülenurme klubi liikmed ning piirkonna kuberner Olev Saluveer.

Metsa istutamise teenitud tulu läheb heategevusele.

Kevaditi antakse oma panus Tõrva linna ilme kaunimaks muutmiseks. Koristatakse parke, raiutakse võsa, istutatakse puid.

Suve üheks kindlaks traditsiooniks on Tõrva linna päevade ajal korraldatav Õnneloos ja Kirbuturg, kus müüakse ja loositakse välja auhindu, kus on klubi liikmete poolt kogutud ja annetatud esemed. Paaril viimasel aastal on korraldatud ka lastekaitsepäeval heategevuslikul eesmärgil vibulaskmist.

Ühtse sõpruskonnana käiakse ka vahel niisama koos aega veetmas. Korraldatakse klubisiseseid kalapüügivõistlusi, selgitamiseks välja, kes on seltskonna kõige osavam kalamees. Hiljem degusteeritakse üheskoos omapiütud kaladest valmistatud erinevaid roogasid.

Samuti toimub ka igasügisene üritus, kus üheskoos küpsetatakse maa sisse kaevatud augus kuumaks kōetud kivide vahel maitsev lambapraad.

Anne Pai

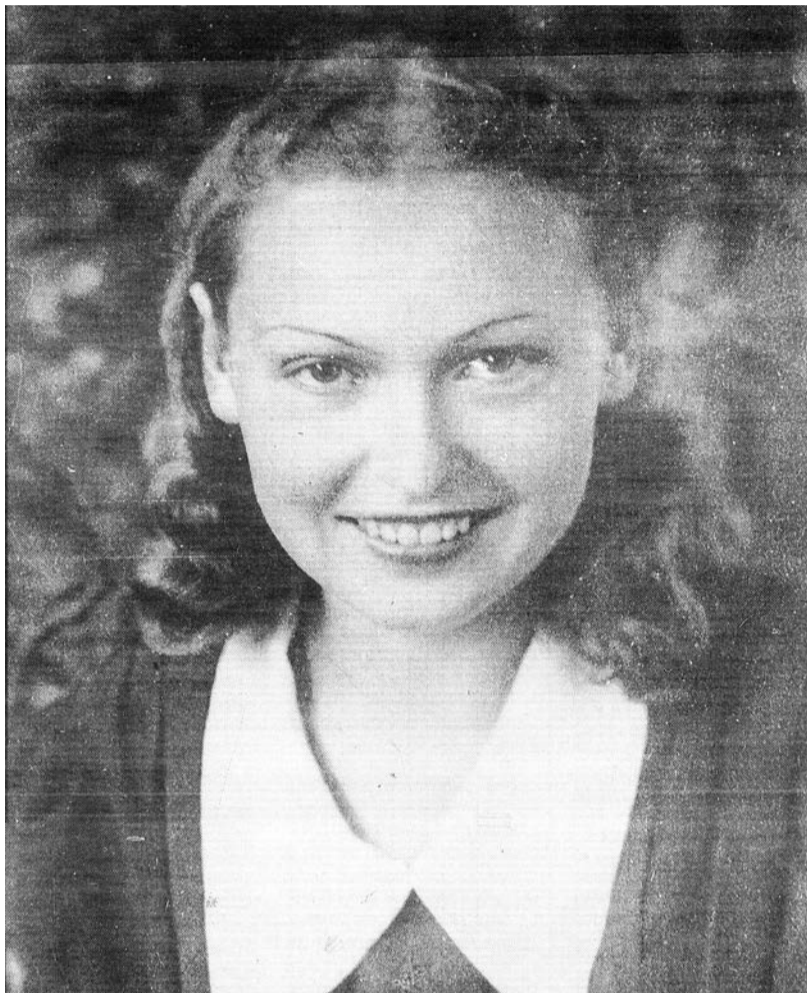
Hummuli kultuuri- ja noorsootööspsialist

Hummulis meenutatakse Herta Laipaika 95. sünniaastapäeval

Hummuli Rahvamajas pühitsetakse 29. jaanuaril 2016. a Herta Laipaiga elu ja loomingut.

Kutsutud ja oodatud on sellele sündmusele kõik need inimesed, kellele Herta Laipaiga looming on oluline, need, kelle elu on tema lood kaunimaks ja mitmekülgsemaks muutnud, silmaringi rikastanud või lugemisnaudingut pakunud. Ootame osalema ka neid, kes Hummulist Kaprani suurtalust pärit kirjaniku loominguga veel tuttavad pole, kuid tutvumise esimese sammuna tulevad kuulama neid inimesi, kes jutustavad oma kokkupuudetest kirjanikuga ja arutlevad, mis on see imeline miski, mis neid tema loomes köidab.

Vahva mõtte saatis mulle üks osalejatest ja üritusele värvi andjatest - Lauri Õunapuu (ansamblist Metsatöll): „Kui tahate kindlasti veel kedagi kutsuda, kutsuge Sini-järv! Tean, et ka tema on Herta suur austaja ning oma ametist johtuvalt on tal kindlasti midagi mõtetiheidat öelda Herta mälestuseks.“ Nii ma ka tegin. Kutsusin Karl Martin

Hert Laipaik nooruspõlvfotol. Foto: Ajalehetömmis

HERTA LAIPAIK

29. jaanuar 1921 Hummuli vald – 17. jaanuar 2008 Tallinn)

Eesti kirjanik, kelle loomingus annavad tooni folkhorror'i sugemetega kunstmuistendid. Rahvapärilised on kirjaniku loomingule olnud suur inspiratsiooniallikas, aidates tal luua eesti kirjanduses ainulaadse kunstmuistendite žanri.

Postimehes ilmunud järelhüüdes kirjutatakse tema kohta järgmist: Herta Laipaik ei tükkinud kirjandusmaailma esimestesse ridadesse, see oli ta loomusele

võõras, kuid ta moodustas koos paljude põlvkonnakaaslastega ja ka nooremate kolleegidega selle tugeva keskpaiga, millele üks rahvuskirjandus on üles ehitatud ning püsib.

Tunnustused: Valgetähe V klassi teenetemärk (2001), A.H. Tammsaare nimeline kirjanduspreemia (2001).

Lisaks jutustustele ja kogumik- teoste kirjutatud aastatel 1986-1999 kokku 11 romaani.

Sinijärve, kes ameti poolest on Eesti Kirjanike Liidu esimees ning ta andis lahkesti lootust, et ta kohale tuleb.

Lisaks pakume võimalust osa saada huvitavast ettekandest vääriskivide ja poolvääriskivide kohta. Kirjanikku saatis terve elu huvi kaunite kivide vastu, seetõttu teeme meegi tutvust selle sillerdava maailmaga, eelkõige nende kividega, millest saab lugeda raamatutest „Musta opaali rada“, „Pärlid sure-

vad pikkamisi“.

Sündmuse toimumisele aitavad kaasa Hummuli Vallavalitsus, Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupp, Hummuli Põhikool ja Mulgi Kultuuri Instituut.

Kohtumiseni Herta Laipaiga sünnipäeval, 29. jaanuaril kell 12. Loodetavasti tuleb üks kaunit lumevalge, ehe ja südamlük sündmus Herta auks ja tema loomingu kiituseks!

Tõrva suusaseriaal 2016

Seriaali eesmärgiks on järjepideva liikumisharrastuse edendamine, kus üritusest osavõtt ning positiivne emotsioon on olulisem võidust.

Võistlemine on oodatud suusasõbrad olenemata vanusest ja sportlikust ettevalmistusest. Kõikidel etappidel on lastele, noorukitele ja täiskasvanutele ette valmistatud erineva pikkusega suusadistantsid. Suusadistantside pikkused sõltuvad lumeoludest ja selguvad võistluspaigas. Suusatamise stiili kohta etapil antakse eelnevalt teada Tõrva linna kodulehel ja reklaamplakatil linna infotahvlitel. Korraldajad võivad seoses lumeoludega teha muudatusi etappide toimumise aja ja võistluspaiga kohta.

Tõrva suusaseriaali arvestusse kuuluvad:

I etapp Tõrva Gümnaasiumi pargis valgustatud suusarajal 15.01.2016 kell 18.00

II etapp Härma suusaringil 24.01.2016 kell 12.00

III etapp Tõrva Gümnaasiumi pargis valgustatud suusarajal 29.01.2016 kell 18.00

IV etapp Härma suusaringil 07.02.2016 kell 12.00

V etapp Härma suusaringil 14.02.2016 kell 12.00

VI etapp Tõrva Gümnaasiumi pargis valgustatud suusarajal 19.02.2016 kell 18.00

Registreerimine toimub võistluspaigas 1 tund enne võistluse algust ja lõpeb 15 min enne starti.

Seriaali vanuseklassid: sünniaasta põhiselt

◆ Lapsed: TP -kuni 6a(2010 ja hiljem), 7-8 a(2009,2008), 9 - 10 a (2 0 0 7 , 2 0 0 6) , 11-12a(2005,2004),

◆ Neid ja noormehed: 13-14 a(2003,2002), 15-16a (2001,2000)

◆ Naisted: 17-34a(1982-1999), 35-44a(1972-1981), 45-54a(1962-1971), 55+(1961 ja varem)

◆ Mehed: 17-39a(1977-1999), 40-49a(1967-1976), 50-59a(1957-1966), 60+(1956 ja varem)

Seeriavõistluse lõpparvestusse lähevad 5 parema etapi tulemused, eraldi autasustamist peale iga etapi lõppu ei toimu.

Sarja paremusjärjestuse selgitamiseks liidetakse osaleja etappide punktisummad. Paremusjärjestuse

arvestusse lähevad osaleja 5 paremat punktisummat 6-st võimalikust. I koht annab 50 punkti, II koht 47punkti, III koht 45 punkti ja järgnevad kohad vastavalt 44,43,42 jne punkti

◆ kui punktisummad on võrdsed, siis arvestatakse etappidel saavutatud kohtade paremust

◆ kui ülaltoodud reegli järgi pole võimalik osalejaid üksteisest eristada, jäävad nad kohta jagama.

◆ Kuuest etapist ühe ärajäämisel selgitatakse paremusjärjestus 4 tulemuse alusel.

Osalejate tunnustamine toimub peale viimase etapi toimumist, aeg ja koht täpsustatakse seriaali toimumise ajal.

Seriaali läbiviimist toetavad Tõrva Linnavalitsus, Kultuurkapitali Valgamaa Ekspertgrupp

Tõrva suusaseriaali korraldajaks on MTÜ Tõrva Spordiselts koostöös Tõrva Gümnaasiumiga .

Kontakt: Tiina Neumann
Tõrva linna spordimetoodik
56640993
tiina.neumann@torva.ee

TÕRVA LINNAVALITSUS
võtab tööle ajutiselt äraoleva töötaja asendajaks
SEKRETÄR-JUHIABI

Tööülesanded:

- dokumendihalduse korraldamine;
- juhi asisteerimine ja asjaajamise korraldamine;
- efektiivne info liikumise korraldamine (telefonikõned, e-mailid, post, jne);
- koosolekute ettevalmistamine ja protokollimine;
- vastuvõtude korraldamine;
- külastajate teenindamine;
- meeskonna abistamine jooksvates küsimustes;
- kantsleli tehnilise teenindamise organiseerimine.

Nõuded kandidaadile:

- erialane- või vähemalt keskharidus ja erialane täiendkoolitus;
- ajakohased teadmised dokumendihaldusest;
- enamlevinud teksti- ja tabelitöötlusprogrammide valdamine;
- eesti keele oskus kõrgtasemel;
- inglise ja vene keele oskus suhtlustasemel;
- hea suhtlemisoskus, algatus- ja organiseerimisvõime;
- iseseisvus, korrektsus, initsiatiivsus ja positiivsus.

Kasuks tuleb:

- töökogemus sekretäri või juhiabina;
- dokumendihaldusprogrammi Postipoiss tundmine;
- valmisolek töötada töövälisel ajal;
- B-kategooria autojuhiluba.

Omalt poolt pakume:

- huvitavat ja vaheldusrikast tööd;
- põhipuhkust 35 päeva;
- kaasaegset töökeskkonda;
- stabiilset ja kindlat sissetulekut.

Tööle asumise aeg:

- esimesel võimalusel

Kandideerimiseks esitada motiivatsioonikiri, elulookirjeldus ning haridust tõendavad dokumendid hiljemalt 22. jaanuaril 2016. Dokumendid edastada Tõrva Linnavalitsusse aadressil torva@torva.ee või Kevade 1, 68605, Tõrva, märksõnaga: sekretär juhiabi.

Kontaktisik: Signe Kiin, telefon 7665314, e-post signe@torva.ee

Dr. Hillar Kala
Ajalooline

STRUVE MAAILMAPÄRANDI JUURED HELME MAIL

Astronoom WILHELM STRUVE (1793 – 1864) on ilmselt kõige kuulsam maailmanimi, kes eales Helme kihelkonnas käinud. Ja mitte ainult käinud, vaid siinkandis ka korduvalt töötanud, oma innovaatilist teadustööd edendanud. Veelgi enam – just nendest esimestest, 200 aasta tagustest Helme ja naaberkihelkondades tehtud maa ja taeva ühismõõtmistest kasvas järgnevat aastakümnete jooksul (1816 – 1855) välja maailma teaduse ja kultuuri suursaavutus – Struve pikk meridiaanikaar. See ulatub läbi 10 riigi, Põhja – Jämere äärest Musta mereni. UNESCO kandis Struve kaare 2005.a maailma kultuuripärandisse. Eesti sai sellega oma teise maailma kultuuripärandi täрни, Helme kihelkond (Helme ja Hummuli vald) esimese.

Struve Helmet ja Hummuli avastamas

Struve sooritas esimese väliekspeidtsiooni Helmesse ja Hummullisse 200 aastat tagasi – 1816.a suvel. Tollane valgustatud mõisahärrade koostööühendus – Liivimaa Üldkasulik ja Ökonoomiline Sotsioteet tellis noorelt Tartu Ülikooli matemaatika ja astronoomia professorilt Lõuna – Eesti ja Põhja – Läti alade astronoomilis – trigonomeetrilise mõõdistamise, loomaks geodeetilist ja topograafilist baasi uue, täpse maakaardi väljatöötamiseks. Struve valis 200 aastat tagasi Helme kihelkonnas kolm looduskaunis paigas asuvat tugipunkti – Hummuli Mõisamäe, Helme kirikutorni ja Annikatsi põllukõrgendiku (Kärstna lähedal). Hummuli mõisamäe tippu ja Annikatsi kõrtsi tagusele kõrgele põllule ehitas Struve 3 – 4 meetrised signaaltornid. Helme kihelkonnakiriku torni seadis Struve 1. augustil 1816 sisse siinkandi kõige tõhusama vaatluspunkti, kust teostas korduvaid horisontaal- ja vertikaalnurkade mõõtmisi ja kõrgussuhete määramist Hummuli, Harimäe, Arula (Meegamäe), Annikatsi signaalide suunas. Oma 1831.a. Tartus avaldatud mahukas vaatluspäevikus kirjeldab Struve Helme mõõtmispaika päris üksikasjalikult. „Helme kiriku katuseharjast kasvab välja puidust torn, mille nelja aknaga kaheksanurkne kamber kannab ülal kõrguvat püramiidi.“ Struve seadis sellesse tornituppa üles oma universaalsektandi ja teised mõõteriistad ning märgib, et „torni igast aknast avaneb kaunis vaade mõnda ilmakaarde“. Struve kasutas vaat-

Hummuli vallavanem Enn Mihailov leidis mullu geodeetide abiga Mõisamäe tippu asunud Struve signaali asukoha

Struve olulisim vaatluspunkt asus Helme kiriku tornis. Fotod: Erakogu

luspunktidest avanevat vaatevälja oma kuulsa kolmnurkade süsteemi (triangulatsiooni võrgustiku) kujundamiseks, mille trigonomeetriliste arvutuste (kaugus – ja kõrgussuhete) põhjal Liivimaa tuntum maamõõtja ja topograaf G. Rücker tegi uue Liivimaa atlase. Tänu Struve ja Rückeri koostööle saame teada mitte ainult Helme kirikutorni kõrguse (131,37 m üle merepinna), vaid ka olulise fakti, et juba 180 aastat tagasi, 1836.a avanes sealt vaade uue kasvava kihelkonnakeskuse TÕRVA esimestele majadele.

Struve kaare tugipunktid

Wilhelm Struve töötas Helme kihelkonna vaatluspunktides üsna pika aja vältel – 1816., 1818., 1822. ja 1827.

aasta suvel. Kui esimesel perioodil (1816 -18) keskendus Struve eelkõige väga praktilisele ülesandele – maastikuobjektide koordinaatide mõõtmisele, siis järgneval kümnendil oli uurimiskeskmes vahetult kraadimõõtmised, mille tulemused võimaldasid inimkonnal esmakordselt teada saada koduplaneedi täpset kuju ja suurust.

Kokku jääb Eesti territooriumile Tartu Tähetorni kõrval ainult 22 Struve kaare tugipunkti. Helme kihelkond on ainus, kust Struve kraadimõõtmisteks valis koguni kolm juba 1816. aastast tuttavat paika. Kõige sagedamini viibis Struve Hummuli mõisa mail. Kokku 5 korral vähemalt seitse

päeva, mille jooksul lisaks Mõisamäele rajatud signaaltornile olid vaatluspunktideks ka Hummuli – Helme kirikutee lähedale jäänud Hummuli mõisa tuuleveski (mille varemed peavad alles olema) ja kõrgemal Mõisamäel asuv talu. Hilisematest Struve arvutustest selgub, et tuuleveski kõrgus (üle merepinna ehk Riia lahe veepiiri) oli 107,59 m, samas kui Mõisamäele rajatud signaal omas 125,58 meetriga selge eelise. Helme kihelkonna kõige kõrgem vaatluspunkt asus aga Tuhalane mõisa mail. Sakala kõrgustikul olev Annikatsi põllukõrgendik ulatus 136,24 m üle merepinna. Kahju, et EW väljakuulutamise järel need Kärstna kandi kaunid paigad mõõ-

dunud sajandi kahekümne date alguses brutaalselt Helme kihelkonna küljest ära lõigati. Ehk oleks eelseisva omavalitsuste lõimumise käigus põhjust taas ka põhja poole kiigata?

Mis saab edasi?

Tõrva – Helme Reisi – ja Raamatuklubi arutas 15. jaanuaril Struve maailmapärandi jäädvustamise võimalusi Tõrva – Helme piirkonnas. Ettevõtjate, turismiarendajate, reisi – ja raamatusõprade arvates tuleks käesolevat aastat Helme kandis tähistada Struve aastana, taas-märgistada need kohad, kus Struve siinkandis töötas oma ilma kuulsa kaare loomisel. Kõige suurem turismpotentsiaal on (kuni Helme kiriku taastamiseni?) Hummuli Mõisamäel. Selle tipus võiks taastada Struve Signaali, mille joonised on säilinud. Koos teiste Struve kaare tugipunkte haldavate valdadega, Eesti Maa-ameti ja RMK-ga saaks juba tänava ühisprojekti raames hakata korrastama ja sarnase märgisega (Struve bareljeefi ja UNESCO embleemiga) tähistama maailmapärandi tugipunkte. Hummuli Mõisamäest ja selle ümbruskonnast võiks hea pealehakkamise korral teha matkajate, ratta – ja suusasõprade, loodus – ja ajaloo huviliste Meka. Mõisamäe tippu annaks rajada ka ilusa, Struve vaatlussuundi märgistava platvormiga vaatlustorni. Turisminaailmas on kiiresti kasvav trend maailma kultuuripärandisse kantud objektide ja nende asukohtade külastamine. Kasutagem siis ka Helme-Hummuli mail seda võimalust. Ühendagem jõud teiste asjast huvitatud omavalitsuste, ettevõtete ja aktiivsete inimestega ning rajagem juba lähiaastail Tõrva- Helme piirkonda läbiv rahvusvaheline turismitee VIA STRUVE.

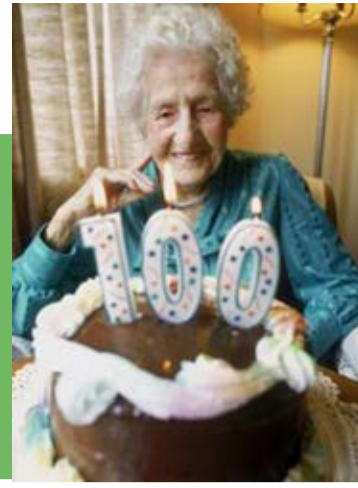
13. mail korraldab Reisiklubi Tõrva Gümnaasiumis Struve kaare 200. juubelile pühendatud Eesti tipptheadlaste ja spetsialistide ümarlaua. Kutsume kogukonna aktiivseid inimesi ja teadmishimulisi noori selleks valmistuma ja mõttevahetustes osalema.

Muhk Invest teostab:
*Katusetööd
*Fassaaditööd
*Üldehitustööd
Tel: +372 5554 4156
muhkinvest@gmail.com

Alates 2017. aastast saavad 1960 ja hiljem sündinud eestlased vanuspensionile jääda alles 64 aasta 9 kuu vanuselt.

Viimase rahvaloenduse andmetel elab Eestis 4487 meest ja 18392 naist, kes on vähemalt 85 aastat vanad.

Egon Ilisson

Maapiirkondade eakad on ülitegusad

Kui tihtipeale kardetakse seda, et pensioniikka jõudes pole suurt oma ajaga peale hakata, kui pole teha aiatöid või televiisorist ei tule „Sajandi armastust“, siis annab tooni igavus. Võimalik, et nii on suurlinna eakate puhul, sest meie kandis on vanemas eas inimesed väga tegusad.

Kellel vähegi huvi ja tervis lubab, nende tarbeks on nii Helme, Hummuli kui Põdrala vallas eakatel erinevaid võimalusi kokku käimiseks. Tubased tegevused vahelduvad õues toimuvatega, sport, muusika ja muud ühistegevused käivad käsikäes.

Helme vallas Ala rahvamaja juures tegutseb näiteks Hõbetähe tantsu- ja lauluring. Koos käiakse igal neljapäeval, juhendajateks on Viive Andersoo ja Silvi Abolkaln. Hõbetähe liikmed on väga tublid. Talvel õpitakse tantsud - laulud selgeks, käiakse esinemas nii valla-päeval, Valgamaa tantsupeol, Memme -Taadi suvepeol, Mulgi peol, kiidab Ala rahvamaja juhataja Liivi Arro osalejaid. Rahvamajas on võimalus kangastelgedel kududa ja saviringis meisterdada. Helme vallas on veel mitmeid toredaid ja tegusaid külaliskülastajate, kus toimuvad erinevad üritused ja tegevused. Näiteks Taageperas on võimalus kaks korda nädalas osa võtta kunstikojas saviringist, peetakse jõulupidu, sügisel simmanit. Alal ja Linna külas on avatud raamatukogud, kus organiseeritakse samuti erinevaid huvitavaid üritusi ja ka osavõtjate arvu üle ei saa nuriseda. Aastaid on Laine Vettiku juhendamisel tegutsenud käsitööring. Valla küladest on Alal, Karjatnarmes, Hemes ja Kalmel päevakeskused, kus samuti omad tegemised, ja tublide juhatajate eestvedamisel on kõigil eakatel võimalus ühistegevusest osa saada, kiidab Arro teotahelist generatsiooni.

Põdrala vallas käiakse kord kuus koos Riidaja Kultuurimajas. Seal on võimalik osa võtta tantsurini-

gist ja käsitööringist. Önnitletakse sünnipäevalapsi, arutatakse edasisi plaane ja tavaliselt on ka kutsutud keegi külalisesineja. „Peale uue juhatuse valimist on üritustest osavõtt suurenenud. Hea meelega tullakse kokku, et koos aega veeta, üksteisega rääkida elulistest asjadest ja mis seal salata, ka veidi kiruda,“ on Põdrala pensionäride ühenduse esinaine Tiiu-Merike Paas positiivne. Riidaja käsitööring on näiteks toimunud juba 20 aastat ja memmede rahvatantsuring Nurmenukk 15 aastat. „Uusi ringiideid on siin küllaga, kuid juhendajaid pole võtta. Näiteks tahaks rahvas aeroobikaringi ja samuti näiteringi, kuid pole juhendajat,“ lisab Riidaja Kultuurimaja juhataja Anne Jaakson.

Head üritused tagavad osavõtu

Hummuli valla pensionäride ühendus Hõbejuus on aastatega ka hakenud, kuid on jäänud üsna palju aktiivseid inimesi, kes armastavad väga tihti koos käia ja ühistegevustest osa võtta. Enamasti on need inimesed, kes elavad lähemal ja suudavad ise kohale tulla. Kooriküla piirkonna rahvas on kaugemal ja vajab kohaletulekuks transporti. „Meie tegevus toimub koos Hummuli rahvamajaga. Eakad võtavad osa paljudest valla ühisüritustest - jaanipäev, looduspäev, isadepäeva tähistamine, emadepäev, perepäev, mulkide päev ja võib öelda, et eakad on üldse aktiivsemad osalejad,“ tutvustab Hummuli valla pensionäride ühenduse esimees Endla Miske tegemisi.

Hummuli valla memmede rahvatantsurühm Hõbejuus ei pidanud paljaks oma 20. juubelil tantsu lüüa. Foto: Kalev Laar

Huviringidest tegutsevad rahvamaja juures eakate rahvatantsurühm Hõbejuus, mis on juba kaks aastakümnet koos käinud. Lisaks sellele on olemas käsitööring ning toonuse suurepäraselt sobivad tervisevõimlemine ja line -tants. Kord nädalas kolmapäeviti toimuvad tegevused Maili Lennu juhendamisel puudega inimestele. Jeti külas on samuti avatud päevakeskus, kuhu saavad tulla sealse kandi eakad

Hummulis toimub samuti kord kuus eakate jututuba, mis on sisustatud mitmete eri tegevusvormidega. Nii on käinud esinemas inimesed, kellel pakkuda huvitavat teavet. „Näiteks esines meie jututoas toitumisenõustaja Maigi Lepik teemal „Eakate tervislik toitumine,“ räägib Miske sellest, et kooskäimistel osalemisel on ka otsene kasu.

Hummuli valla tegusatele eakatele meeldib kirjutada luuletusi ja jutukesi, mida koosviibimistel ka ette kantakse. Sellist üritust on aidanud läbi viia raamatukogu juhataja

Pensionäride jõulupeod on Põdrala vallas tõeliselt menud. Foto: Erakogu

Aastaks 2035 peaks Eestis elama oluliselt rohkem inimesi vanuses 65+, kui neid, kes nooremad kui 14 eluaastat.

Eesti Pensionäride Liit asutati 3. oktoobril 1990. aastal Hagi Šeini (pildil), Valve Raudnaski ja Marju Lauristini eestvedamisel. Algselt oli tegu eneseabi- ja heategevusorganisatsiooniga.

Elmar Orav, kes ise on tunnustatud kirjamees. Külas on käinud Alli Laande, tutvustamas mulkide ettevõtmisi, lektor Ene Kiivit Valgast tutvustas eksootilisi aed- ja puuvilju, Karksi Mokalaada Mutid rääkisid oma tegevusest... see on vaid imepisi osa sellest, mida Miske loetleb.

Endla Miske sõnul on Hummuli vallas üritustest osavõtt olnud aktiivne ja ka üritused on aastate jooksul huvitavamaks ja mitmekesisemaks muutunud. Samas tuleb ikkagi maapiirkondade puhul, kus rahvast jääb vähemaks, arvestada sellega, et eluring saab ükskord täis. Nii on paratamatu, et kooskäijate hulgast on lahkunud paljud aktiivsed inimesed. Ometi käib stabiilselt üritustel kohal 20-30 inimest, mida siinkandis näiteks noorema generatsiooni puhul on ülimalt keeruline saavutada.

Jõulupidudel on aga iga valla puhul koos pea kõik vähegi aktiivsemad eakad ja numbrid on kordades suuremad kui tavaüritusel. Helme vallas korraldatakse seda igal aastal kas esimesel või teisel adventil. „Buss toob eakad üle valla kokku ja saal on pidulisi alati täis,“ tunnustab Liivi Arro, kelle sõnul ongi eakad ka Helme vallas kõige aktiivsemad üritustel osalejad. Kooskäimise üheks põhjuseks peab ta ka seda, et paljud eakad on üksikud ja inimene vajab suhtlemist ja sõpra.

Ekspursioonid populaarsed

Peale selle, et rahvamajades koos ühistevõttega tegeletakse, käiakse meelsasti ka reisirid kodust kaugemal. Helme Pensionäride Ühendus korraldab igal aastal ekspursioone Eestimaa erinevatesse paikadesse. „Oleme organiseerinud koos eakatele sõite Tallinna, Tartu ja Valka. Mitmed korrad aastas on ühised teatrikülastused. Igal aastal oleme ka Nava talu etendusi käinud vaatamas,“ tutvustab Arro mõningaid väljasõite. Ala külaselts on mitmed aastad viinud eakad Türi lillelaadale ning Palamuse laadale. Helme vallal on sõprussidemed ka Läti Nauksene vallaga ja Hõbetähe eakatega on mitmed korrad käidud seal esinemas. Hõbetähe kollektiiv on esinenud ka Gulbenes rahvusvahelisel seniorite festivalil.

Põdrala valla aktiivsed eakad käivad väljasõitudel teatris, Valgamaa Pensionäride Ühenduse peol ja Läti Vabariigis taimelaadal. Osa võeti ka Tallinnas korraldatud eakate päevast.

Ka Hummuli eakate jaoks pole võõrad iga-aastased ekspursioonid. „Nüüd oleme kahel aastal käinud Lätimaal. Ekspursioonipäev on olnud sisutihed ja huvitav tänu giid Alar Alapertile ja bussijuht Kalev

Kärstnast pärit eakad ehk Mede küla eided esinesid külalistena Helme vallatöötajate jõulupeol. Foto: Neil Viskov

Hummuli eakad nautimas ilusat ilma Birini lossi aias Läti ekspursioonil. Foto: Erakogu

Lõhmusele,“ on Miske õnnelik, et viimasest Läti ekspursioonist võttis osa koguni 46 huvilist. „Eelnevatel aastatel oleme läbi käinud paljud Eestimaa paigad, nagu Tõstamaa, Põltsamaa, Põhja-Eesti, Peipsi ääre vanausuliste piirkond, Haapsalu, Tartu piirkond, Lõuna-Viljandimaa ja veel paljud-paljud Eestimaa kohad,“ loetleb Miske esimesena pähe tulevad väljasõidud.

Eestis ekspursioonidel käies külastavad Hummuli eakad ka teisi pensionäride ühendusi, tutvuvad nende tegevusega ja tutvustavad omi tegemisi. Ühed viimastest olid Võiste külaseltsi külastamine ja Tõstamaal Tõhela külaselts. Juba aastaid oleme ühiselt käinud Palamuse ja Lindora laadal. Rahvusvahelistel reisirid on osaletud Tõrva linna aktiivsete reisiliste korraldatud kultuurireisirid. Väljasõitudel on valda tutvustanud memmede rahvatantsurühm Hõbejuus. Maili Lend ja Anne Tamm on esinenud humoristlike sketšidega.

Põnevat ka siinsamas

Lisaks sellele, et kogemusi käiakse jagamas teiste eakatega Eesti eri paigus, ollakse ka huvitatud oma valla piiridesse jäävate huvitavate paikade külastamisest. Paljudel on nende kohta ka omad lood ning mälestused, mida teistele rääkida.

Ometi ei ole ka eakate tegevus päris ilma rahata ja eelarve tuleb kuidagi kokku saada. Pensionid ei ole ju tänapäeval üüratud ja peale aktiivset tööelu elamist tuleb tänases Eestis paratamatult natukene püksirihma pingutama. Liivi Arro on Helme valla puhul tänulik vallavalitsusele, kes eakate üritusi on toetanud ning enamuse transpordikuludest, mis seotud eakate tegevusega, on vald katnud. „Siinkohal tänaks ka kindlasti kõiki tugigrupi juhte, kelle kaudu jõuab küladest info vallani - nemad koguvad nimekirjad kokku ja on suureks abiks ürituste ja ekspursioonide organiseerimisel,“ tunnustab Arro koostööd. Ka teiste valdade ühenduste eestvedajatel on kiidusõnad omava-

litsusele teele läkitada.

Siiski on ka probleeme, mis eakate ühenduste esinaistel ja tegevuste koordineerijatel südamel. Elanikkond vananeb, rahvaarv väheneb, külad jäävad tühjaks. „Hinge kriibib Koorküla ja Holdre kant, kus elab vähem inimesi, buss käib harva ning töökohad puuduvad,“ teab Arro rääkida. Suure omavalitsuse tekkimise puhul loodab ta, et kauged külad saavad samuti tähelepanu ja et sinna loodaks uusi töökohti. „Ootaks tegusaid lapselapsi tagasi vanavanemate taludesse,“ hoiab Arro piirkonna jätkusuutlikkuse unistust elus.

Põdrala ühenduse esinaine Tiit-Merike Paas möönab samuti, et eakate kokkusaamine on veidi raskendatud, kuna bussiliiklus on peaaegu olematu. „Tuleb igakord teha logistiline tabel, kes kelle autoga kaasa saab,“ kõneleb Paas koordineerimise tähtsusest. Samas ei ole tegu ületamatu probleemiga. Põdrala valla puhul on kohati ka Tõrva lähedus see, mis eakate seltskonna ridu hõrendab.

Näiteks Rulli küla on vähem kaasatud, kuna neil on lihtsalt lühem maa sõita Tõrva. Aga see pole probleemiks seni, kuni eakad endale leiavad tegevust, sest just eakate puhul on 2017. aastal suure tõenäosusega piirkonna ühendava ühisomavalitsuse piirid justkui saanud omaks. Näiteks Hummuli eakate ühendus koordineerib oma tööd ka sõltuvalt veidi kaugemal asuvast Koorkülalt, mis kuulub tegelikult Helme valda. Huvilistele ei öelda ära ka vallakeskusest kaugemal asuvate transpordimurede puhul. Suuremate ürituste puhul pakutakse kaugemates taludes elavatele eakatele transpordiküsimuse lahendamist.

Vanus on ainult number

Seda, et vanemas eas hakkab tervis üha rohkem muret tegema ja noorukitega võidu- jooksmine ei tule kõne allagi, teab igaüks. Samas elusülgise nautimist ei sega vanus mitte grammigi. Seega on siinkandis aktiivsete kooskäijate hulgas ka väga kõrges eas daame ja härrasid. Helme Hõbetähes on enamus 65-75aastased. „Kiidaks kõiki osalejaid, eakas inimene on väga kohusetruu, kui on midagi kokku lepitud, siis võid alati kindel olla, et nii ka on, ja kindlasti võtavad nad enamusest üritustest osa, kui tervis vähegi kannatab,“ jagab Arro tunnustust.

Põdrala vallas on osalejate keskmine vanus umbes 75 eluaastat, mis on muljetavaldavalt kõrge. Hummulis on samuti osalejaid pensioniea algusest kuni 85. eluaastani.

Lisaks sellele, et eakad nautivad kultuuriüritusi ja õdusat kooskäimist, ei põlga nad ära ka tööd. Nii on eakad alati tubli esindusega väljas „Teeme ära“ talgupäevadel, kus jõukohaselt kaasa aidatakse suure hulganähtu kokku tulles. Lisaks aktiivsele liikumisele antakse sellega noortele head eeskujuga ka töökultuuri poolest.

Valgamaal algas eterniidijätmete kogumise projekti VI vooru ettevalmistamine. Projekti raames saavad EELNEVALT REGISTREERUNUD ISIKUD ÜLE ANDA Valgamaa kodumajapidamistes TEKKINUD ETERNIIDIJÄÄTMEID TASUTA.

Kogumispunktides võetakse eterniidijäätmeid tasuta vastu registreeritud koguses. Jäätmete transport kogumikohta tuleb jäätmevaldajal iseseisvalt organiseerida. Juhime tähelepanu sellele, et projekti

koostamine ja hindamine võtab pikemat aega. Positiivse rahastamise otsuse puhul eterniidijäätmete kogumise VI voor toimub hinnanguliselt sügis/talv 2016. REGISTREERIMISVOOR ON AVATUD KUNI 31.01.2016. Registreerimiseks tuleb

saata täidetud registreerimisleht oma piirkonna omavalitsusele kas elektrooniliselt või posti teel. Täpsem info ja registreerimisleht on kättesaadav iga omavalitsuse veebilehel või omavalitsuses kohapeal.

Heigo Kosemets
Tõrva JK esindaja ja mängumees

Traditsiooniks muutuv Tõrva-Helme Cup tuleb taas

E nne Tõrva-Helme Cup'i nähti saaljalgpalli turniiri Helme ja Tõrva piirkonnas ligi kümme aastat tagasi. Tõrva Jalgpallklubi aktivistid puhusid piirkonna saaljalgpallile elu sisse tagasi 2014. aasta märtsi esimesel päeval, kui Ritsu spordibaasis leidis aset Tõrva-Helme Cup 2014.

Talvise saaljalgpalliturniiri eesmärk on elavdada piirkonna jalgpallielu ja muuta jalgpall veelgi populaarsemaks. Kui ma 2014. aastal poolteist tundi enne turniiri algust spordibaasi ukse avama läksin ja seal käputäit väikeseid lapsi turniiri algust ootamas nägin, teadsin kohe, et meie eesmärk on täidetud.

Põnev vaadata

Tõrva-Helme Cup'i planeerides soovisime, et see turniir saaks osaks piirkonna jalgpalli traditsioonidest ja see toimuks igal aastal. Seda sümboliseerib turniiri peaa hinnaks olev vägev rändkarikas, mis aasta aega karikavõitja auhinnariiulit kaunistab. Esimesel kahel aastal oli turniir igati korda läinud. Palju rohkem ini-

mesi poleks Ritsu spordibaasi ära mahtunud ja meeleolu oli super. Omapära lisab turniirile Ritsu spordibaas, kus on väga hubane ja mõnus vanakooli spordisaal. Võrreldes suurte mõõtmega spordisaalidega toob Ritsu spordisaal mängijate oskused võimendatult esile, mängu olukorrad väikeste mõõtmega väljakul muutuvad silmapilguga ja mängijad peavad tegema väga kiireid otsuseid ning olema ühtlasi jõulised kui ka tehnilised. See omakorda muudab ka pealtvaatajale mängu jälgimise põnevamaks.

Selle veebruari esimesel laupäeval toimub Tõrva-Helme Cup juba kolmandat järjestikust aastat. Igal korral tahame pakkuda midagi uut ja muuta turniiri huvitavamaks nii osalejatele kui ka kaasaelajatele. Eelmisel aastal lisandus võimalus turniirile kaasa elada interneti kaudu otseülekande näol, millega jätkame tänu aktiivsetele Tõrva noortele ka sel aastal. Kaks eelmist aastat heitlesid karika eest kaheksa võistkonda, sel korral tõstisime konkurentsi ja võistlustulle astub kümme meeskonda.

Kõrgel tasemel mängumehed

Osalevaid võistkondi tuleb pea kõigist lähimatest maakondadest, 2016. aastal on esindatud lisaks Valgamaale ka Pärnumaa, Viljandimaa ja Tartumaa. Meeskondi ja mängijaid jagub igale maitsele. Osalejate seas leidub väga erineval tasemel mängijaid, alates pühapäeva harrastajatest kuni Eesti kõrgeima liiga kogemustega mängumeesteni. Ajalugu näitab, et koostus erineva tasutaga mängijatest sellises spordisaalis, kus kõik võivad võita kõiki, toob endaga kaasa isenoolisi ootusi ja seeläbi ka suuremaid emotsioone. Tõrva JK austajatele veelgi mõnusamaks kaasa elamiseks on võimalik kohapeal soetada endale fännisärk ja tellida omanimeline fännisärk.

Suur kummardus kõigile asjaosalistele, kes jõu, nõu või muul moel toetavad ja aitavad meil Tõrva-Helme Cup'i läbi viia ja paremaks muuta! Teieta poleks see võimalik.

Kindlasti tuleb ka sel korral põnevust pakkuv ja emotsioonide rikas turniir. Ootame kõiki nii lähedalt kui kaugelt, nii suuri kui väikeseid 6. veebruaril Ritsu spordibaasi võimsale jalgpallipeole kaasa elama!

Tänavune Mari Kulli nimelise kultuuripreemia laureaat on Eevi-Eve Valliste

Piret Karu

Tänavuse Mari Kulli nimelise Tõrva linna kultuuripreemia laureaadiks on kauaaegne õpetaja ja kultuurihing Eevi-Eve Valliste.

Alates 1964. aastast Tõrva Gümnaasiumis õpetajana töötav Valliste on varasemalt pälvinud oma tööde ja tegemistega mitmeid väärikaid autasusid nagu näiteks 2003. aastal Valgamaa Kultuurkapitali aasta-preemia, 2003. aastal Tõrva linna hõbemärk, 2012 maakonna aasta õpetaja tiitel, 2013. aastal Valgamaa vapimärk ja 2014. aastal Tõrva linna kuld märk.

Muuhulgas on Valliste hea harastusnäitleja, tegutsedes estraa-

ditrupis Tõrva Tilgad. Valliste on üle 30 aasta juhendanud Tõrva

Gümnaasiumi näiteringi Pigilind, mis on mitmekordne vabariikliku kooliteatrite festivali laureaat.

Vallistet hästi tundvad kaaslinlased hindavad tema rõõmsameelust ja suurt töövõimet. Tema järjekindlus ja nõudlikkus on taganud õpilastele püsivad teadmised ja korrektse käitumise.

Mari Kulli kultuuripreemia on Tõrva Linnavolikogu poolt algatatud Tõrva linna kultuuripreemia, mille eesmärgiks on tunnustada ja innustada loomeinimeste erialast pühendumist Tõrva linnas. Mari Kulli kultuuripreemia suurus on 640 eurot.

Tõrva linn on Mari Kulli nimelist

kultuuripreemiat välja andnud alates 2008. aastast ja selle on pälvinud muusik Sven Malm, laulpedagoog ja koorijuht Aado Kaasik, muusikapedagoog Maie Kala, koorijuht Tõnis-Rein Ainso, lauljanna Novella Hanson, muusikaõpetaja Imbi Umbleja ja Tõrva naiskoor Heli. 2015. aastal oli preemia laureaadiks Tõrva Kirik-Kammersaali eestvedaja Ilmar Köverik.

Mari Kull oli 12. jaanuaril 1901. aastal sündinud pedagoog, kes juhtis koore, õpetas soliste, lavastas operette ning osales naiskodukaitse ja skautide tegevustes. Tema tuntuimaks õpilaseks võib pidada legendaarset Voldemar Kuslapit.

Teve Rajamets
Reporter

Raamatu süünd on suur asi!

Tõrva Gümnaasiumi logopeed Viivi Kuus lõpetas 2015. aasta olulise tähisega- trükistilmus tema raamat „Kips-köps külla“.

Viivi Kuus ütles ise, et raamatu süünd võttis kaua aega. 40-leheküljeline oravapere seikluste lugu valmis üheksa kuud. Kuna raamat pole lihtsalt juturaamat, vaid on koostatud just laste kõne arendamiseks abistavate harjutuste põimimisel jutukeste sisse, siis pidi kõik põhjalikult läbi mõtlema, kontrollima ja parandama. Lisaks võttis oma aja ka koostöö raamatu illustraatori Piret Tageliga. Kuus tõi välja ühe pisut naljaka seiga, kuidas neil illustraatoriga erinesid arusaamad sellest, milline peaks välja nägema lehm.

Abiks juba maast madalast

„Kips-köps külla“ on loomalugu, kus oravapere kutsus endale külla teisi metsaelanikke. Lugu ongi sellest, kes ja kuidas siis tulevad, ning igat lehekülge ilmestab ka tore pilt. Raamat on hea abivahend kõne ja häälduse arendamiseks, see on kasutatav alates teisest eluaastast laste matkimis- ja kuulamisoskuse, hääle ja sõnamälu arendamiseks. Raamatus jutu

sisse põimitud silpide ja häälikute järelekordamise abil hakkavad lapsed eristama kõiki emakeele häälikuid ja neid õigesti hääldama.

Raamatu välja andnud kirjastus Atlex ja Valga lasteaed Kaseke korraldasid 6. jaanuaril logopeed Viivi Kuusi värskest ilmunud raamatu „Kips-köps. Lapse kõne esimesed sammud“ esitluse Valgamaa lasteaiaõpetajatele ja logopeedidele. Kohal oli ka raamatu konsultant ja eessõna autor Tiiu Puik. Ligikaudu 30 kohalolijat said arutleda lapse kõne arengu teemadel ja saadi teada, kuidas vastvalminud raamat sellele kaasa aitab. See oli hea võimalus saada oma küsimustele vastused otse autoritelt. Samas oli võimalik raamatut osta ja saada autorilt autogramm. Kirjastusel oli kaasas ka teisi raamatuid, mille vastu tunti suurt huvi. Tiiu Puik tõi välja asjaolu, et kooli minekuks peab laps oskama kõiki häälikuid hääldada ja peaks rääkima emakeelt õigesti. Ta rõhutas lapsega rääkimise tähtsust, sest just kõnekeskkond mõjutab kõige enam lapse kõne arengut. Arvuti ja telekas ei ole head õpetajad, lapsega peab vestlema, et tema kõne ja mõtlemine areneksid. Kui väike laps hakkab rääkima, ei pruugi

Viivi Kuusi raamatutes olevate õpetussõnade tähtsust ei saa väikelaste arengus kuidagi alahinnata. Foto: Maila Rajamets

ta seda alati õigesti teha. Puik ütles, et pole vaja last pidevalt parandada, kuid on vaja ise õigesti rääkida, laps matkib vanema kõnet.

Kogenud pedagoogi näpunäited

Viivi Kuus ütles, et hääldusharjutused raamatus on erineva raskusastmega- kergemalt raskemale. Alustuseks on täishäälikute hääldused (a, e,) edasi pisut keerulisemad (i, o, u). Edasi harjutused diftongi õppimiseks. Siis kaashäälikud, milledest kõige raskemaks peetakse r häälikut ja sulghäälikutest k-d. Raamatus on harjutused nende ja ka teiste häälikute esile kutsumiseks kõnes. Kuus paneb südamele, et vanem (või õpetaja) loeks ja teeks harjutusi lapsega koos. Mõnele võib isegi pisut tobe tunduda neid hääli teha, kuid see on vajalik, et laps hakkaks õigesti rääkima, et ta leiaks need häälikud üles.

Viivi Kuus on logopeedi ja eripedagoogina töötanud üle 40 aasta, varasemalt on tema sulest ilmunud 2008. aastal raamat „Muinasjutustamise tund“. Soovime suurte kogemustega pedagoogile palju edu ja loodame, et ta jaksab oma kogemused ja lood veel mõnda raamatusse kirja panna.

Annika Stienecker Saksamaalt tahab tuua igasse päeva killukese head

Evelin Koppel

Vabatahtlikuks saamine oli 26 –aastasele suvel meditsiini tudeerimise lõpetanud Annikale ammune unistus. Neiule oli suuresti eeskujuks tema noorem vend, kes paar aastat tagasi Norrast vabatahtlikku tööd tegemast naasis.

Annika soovis pärast kooli lõppu veidike ringi reisida ning mõnes muus riigis natuke aega pikemalt peatuda. „Teadsin kohe, et tahan just vabatahtlikuna töötada, mitte näiteks Austraaliasse puuvilju korjama minna. Nägin, kui palju mu väikevend kogu seda kogemust nautis. Ta oli nii palju vahepeal arenenud ja kasvanud ning otsustasin, et pean isegi selle järele proovima“, räägib Annika, kuidas tal tekkis mõte minna kuhugi välisriiki vabatahtlikku tööd tegema. Ka tunnistab tüdruk, et ta ei ole just jõukast perest pärit ning kuna Euroopa vabatahtliku teenistuse puhul katab kulud Euroopa Liit, mängis rolli ka see.

Eestis meeldib väga

Neiu soovis tulla just mõnda Skandinaavia riiki, kuna on põhjamaades lapsena palju reisinud. Ka on talle südamelähedased siinne loodus ja

inimeste rahulik ning vaikne loomus. „Oleks ma Eestist enne siitulekut rohkem teadnud, oleksin ma kohe kindlasti tahtnud siia tulla,“ muigab Annika ning leiab, et sattus juhuslikult täitsa õigesse kanti.

Töökoha Eestis leidis tüdruk väga kiiresti. Veidike peavalu tekitas saatva organisatsiooni* leidmine. „Just paberimajanduse mõttes. Asutusi otsides pidin täitma mitmeid erinevaid dokumendivorme ja see oli pisut tüütu. Samas oli kogu protsess vaeva väärt ja saatev organisatsioon aitas mind palju“, kõneleb Annika.

Tüdruk töötab hetkel Tõrva Kodus, mis pakub ööpäevaringset erihoolekandeteenust vaimse puudega täiskasvanud inimestele. Nendele erinevate huvitegevusringide läbi viimine ongi neiu põhitööks. „Mängime koos jalgpalli, loeme raamatuid, teeme käsitööd, laulame või kuulame muusikat, tantsime, küpsetame“, loetleb Annika, mida kõike ta Tõrva Kodus oma hoolealustega ette võtab.

Annika jaoks on oluline, et ta oma tegevusega saaks iga päev vähemalt ühe inimese päeva paremaks muuta. „Kõik need tegevused, mis me siin teeme, ei ole ju midagi nii erilist, enamusele meist on need tavalised igapäevatoimetused. Aga

Annika Stienecker on rõõmsameelne Saksamaa neiu. Foto: Internet

nendele inimestele siin on see suur asi, kui keegi nendega tegeleb, nendele tähelepanu pöörab ja nad saavad treenida nii oma keha kui aju.“

Raske ja huvitav

Oma suurimaks väljakutseks peab tüdruk eesti keele võimalikult kiiresti selgeksõppimist. „Eesti keel on

hästi ilus, aga päris raske“, tunnistab Annika, kes soovib kohalikku kogukonda võimalikult kiiresti sisse elada ning peab võtmeks just keeleoskust. „Alguses oli keeruline ka oma hoolealustega suhelda. Mina ei saanud nendest aru ega nemad minust, aga tegelikult saime ikkagi hakkama ja ka ilma üksteise keelt oskamata on

võimalik omavahel lävida. Samas on hästi hea tunne üha enam ja enam aru saada, mida mu hoolealused mulle öelda tahavad.“

Kodust eemalolek on Annika sõnul võrdset raske ja huvitav. Kuigi ümberringi on inimesed, kes toetavad ja aitavad, on kogemus teda päris palju iseseisvamaks muutnud ning üksi asjadega hakkama saamine tekitab uhkust. „Euroopa vabatahtlikus teenistuses osalemine annabki väga eripalgelisi kogemusi. Ühelt poolt on see iseenda tundma õppimine, teisalt avastad uusi kultuure ja keeli. Lisaks eesti keele ja kultuuriga tutvumisele õpid ka inglise keelt ning kuna kokkupuuteid teiste Eestis olevate välisvabatahtlikega on palju, kohtud tegelikult inimestega tervest maailmast“, räägib Annika. „Ma arvan, inimesed peaksidki rohkem üksteisega silmast silma suhtlema, vaid nii õpime tegelikult üksteise kohta. Meedias loodud pildid ei ole tõesed.“

Annika loodab, et tema kogemus inspireerib ka teisi noori minema teistesse riikidesse vabatahtlikuks, nii nagu tema venna lugu teda inspireeris. „See on ainulaadne kogemus, mida saabki läbi elada vaid üks kord elus. Seda ei tohiks maha magada!“

Toimetas
Egon Ilisson

Toasooja säilitamine

Soojuse säästmiseks tasub lisaks hoone korralikule soojustamisele vaadata üle ka teised olulised soojuskao kohad ning muuta oma kütis-harjumusi. Energiaettevõtte Adven Eesti jagab kuus näpunäidet, kuidas lihtsate nippidega küttekuludelt säästa.

1. Tee küttekehadele ruumi. Veendu selles, et soojus pääseks toas ringi liikuma ega jääks küttekollete vahetusse lähedusse. Ära paiguta näiteks mööblit radiaatorite vastu või tõmba radikaate ette paksusid kardinaid. Lõunapoolsetel akendel tõmba kardinaid päevasel ajal eest, et päike saaks tuba soojendada. Öösel, kui radiaatorid on aga madalama temperatuuri peale lülitatud, võid kardinaid vastupidi sulgeda, et soojus akendest nii lihtsalt välja ei pääseks.

2. Korrasta aknad ja ukсед. Kuni 30% soojusest põgeneb toast just akende ja uste kaudu. Kontrolli, et akende ja uste tihendid ei oleks kulumud. Aja jooksul muutuvad need rabadaks ning kuluvad, mistõttu võivad mõned materjalid vajada vahetamist lausa iga paari aasta järel. Enamasti ei ole selles midagi keerulist - vana tihend tuleb eemaldada ja liimida asemele uus.

3. Sulge augud. Välisseintes olevad elektripistikud ning muud süvised (nt gaasi- ja veetorude omad)

võivad olla korralikult tihendamata, mistõttu tuleb nende kaudu tuppa külma õhku. Lekete vältimiseks tuleks avatud täita kas ehitusvahu või silikooniga. Lisaks sellele kaitseb tühimike täitmine ka hiirte ja putukate majja pääsemise eest.

4. Ära küta üle. Kui elad korteris, kus on kasutusel küttekulijaoturid, hoia ruumis mõõdukalt temperatuuri. Inimeste eelistused ruumide soojuse osas on erinevad - kes soovib magada jahedamas, kes soojemas toas. Leia enda jaoks mugav temperatuur ja ära küta tube üle. Kui pead pidevalt akent lahti hoidma, annab see märku, et tõenäoliselt on ruum üle kooetud. Samuti on kaasaegsetes küttesüsteemides võimalik luua sobiv kütterežiim, et tuba oleks soe, kui seda tegelikult kasutatakse. Vaid ühe kraadi võrra temperatuuri alandamine annab umbes 5% kokkuhoidu.

5. Tuuluta nutikalt. Külmal ajal ära hoiu aknaid pikalt lahti või veel hullem - tuulutuasendis. Kui soovid

Kuidas käivitada autot külmaga?

1. Rakenda käsipidur, et takistada auto veeremist käivitamise ajal ja pärast seda.

2. Lülita välja kõik voolutarbivad seadmed (puhur, klaasisoojendused, stereo, tuled jms). See on vajalik selleks, et tagada maksimaalne võimalik käivitusvool ning vähendada aku koormust.

3. Manuaalkäigukastiga auto puhul vajuta sidur täiesti põhja, käigukang lükka neutraali peale (nn vaba käik). Automaatkäigukasti olemasolul lülita kang asendisse "Park" ja vajuta piduripedaali.

4. Gaasipedaali vajutamata keera süüde sisse, oota umbes 5 sekundit (kütusepump hakkab tööle, diisli puhul eelsüüteküünlad) ja käivita nüüd starter. Kui mootor ei lähe käima, siis jätkka käivitamist maksimaalselt 15 sekundi jooksul. Enne kui uuele katsele lähed, oota vähemalt 10

sekundit, et starter jahtuks ja aku uuesti voolu koguks.

5. Kui mootor ei käivitu 15-sekundilise käivitustsükli jooksul või hakkab tööle ja jääb kohe seisma, siis vajuta gaasipedaal poollehti alla ning proovi uuesti starterit. Kohe kui mootor käivitub, lase gaasipedaal lahti.

6. Kui mootori käivitamine endiselt ei õnnestunud, siis toimi nii: vajuta gaasipedaal täielikult põhja ja proovi käivitada (gaasi kogu aeg all hoides). Antud toiming on vajalik selleks, et eemaldada üleliigne sisselaskekollektorisse ja silindritesse kogunenud küttesegu. Starterit ei tohi korraga üle 15 sekundi töös hoida! Kui mootor ei käivitu, korda sammu 5.

7. Pärast mootori edukat tööle hakkamist tõsta jalga gaasipedaalilt, et vältida veel külma mootori kõrgete

pöõreteni viimist (väga ohtlik). Külma mootor töötab alguses kõrgematel pöõrel, see on normaalne.

Nipid ja hoiatused

Investeeri spetsiaalsetesse mootoriploki ja salongi eelsoojendus seadmetesse, et hommikuti probleemiteta sõitu alustada.

Loe oma auto kasutusjuhendit mootori käivitamise kohta külmades oludes.

Süüte sisselülitamisel oota enne käivitamist 3-5 sekundit, alles siis käivita.

Vanemate autode puhul võib abi olla, kui lülitada süüde 2-3 korda 5 sekundiks sisse.

Antud õpetus kehtib ainult sissepritsesega mootorite korral.

Kui mootori pöõrded tõusevad maksimumini ja gaasipedaali vabastamine ei aita, seiska kohe mootor.

tuba tuulutada, siis tee aken lühike ajaks korralikult lahti ning pane see kinni siis, kui õhk on värsk. Ära lase toa jahtuda, sest selle uuesti soojaks kütmine on rahakotile koormav.

6. Pane sokid jalga. Külmaga õue minnes teab iga laps, et soojad

jalad on parim külmetumisvastane vahend. Pea sama meeles ka kodus - selle asemel, et käia talvel toas ringi paljajalu, kannu sokke ja susse. Ödusama tunde loob ka vaipade kasutamine.

Miinuskraadide juures aurustub kütus halvemini ja seega on

ka süttimine raskendatud. Mida madalam on välistemperatuur, seda rohkem kütust ühe kilogrammi õhu kohta kulub ja see tähendab kõrgendatud õhu saastamist mootori käivitamisel ning soojendamisel. Tuleb valida kerge ja kiire käivitus.

TERVISENIPID:

Jalavannid

Jalavannid lõõgastavad ja parandavad verevõrgu. Külmade jalgade soojendamiseks lisage vette kaneeli, sinepi või musta pipra õli või taimi. Pärast külmetamist soojendage jalgu tõusva temperatuuriga jalavannis. Alguks olgu veetemperatuur 20 kraadi ja lisage aeglaselt sooja vett juurde kuni umbes 39 kraadini. Mõju tugevdamiseks lisage 1-2 sl sinepipulbrit. Seejärel kuivatage jalad ja pange jalga villased sokid. Soojendav ja lõdvestav on ka jalavann kontsentraadist, mille koostises on eukalüpt, rosmariin, kamper, männiokkaõli, mentool. Vee temperatuur olgu 35-37 kraadi ja kestus umbes 15 minutit.

Ennetage külmi ihuliikmeid

Külmade käte ja jalgade vältimiseks saab ka ise palju ära teha. Treenige veresooni vahelduvate dušijugade või vannidega. Hästi sobib soe-külm. Esimesel päeval kastke käsi ja jalgu paariks minutiks sooja vette, seejärel 5-12 sekundiks külma vette. Nii kolmel päeval. Lõpetage protseduur külma veega. Seejärel tõmmake jalga villased sokid ja selga soe villane pullover või kampsun. Võimaluse korral rahunege 20 minutit või mingi jalutama. Vältige käte ärritust külmade ja niiskete ilmadega, kandke alati kindaid, eelistades lambavillaseid käpikuid. Ärge haarake paljaste sõrmedega külmunud

esemeid. Loobuge suitsetamisest, sest suitsetamine ahendab veresooni. Stimuleerige vere ringvoolu liigutusharjutustega: tõmmake käed rusikasse, avage jälle ning nii kümme korda kiirelt ja vaheldumisi. Jalgade vereringe ergutamiseks istuge ja ringitage jalgu kümme korda, varbaid kokku pigistades ja sirutades.

Külmetuse ja gripitee

1/2 osa raudrohtu
1/2 osa musta leedri õisi
näputäis piparmünti
See täiskasvanutele sobiv külmetuse ja gripitee alandab palavikku, vähendab nina limaskestast põletikku ja soodustab higistamist. et puhastada ja toibutada organismi.

Kutse

Oodame Teid

5. küündlekuu päeval kell 15.00

Helme raamatukokku (Ritsu Lasteaed Algkooli maja)

Mulgikiilise kõnelemisraamatu

"KÄRT JA MÄRT MULGIMAA REISU PÄÄL" kaemises

Helme vallavanemp: Tamme Tarmo

Rojektijuht ja volikogu esimees: Visori Ave

Kirjuteje: Laande Aili

Pilditegijje: Lillu

PUURKAEVUMEISTRID

Puurkaevude ja -aukude projekteerimine, puurimine ning likvideerimine. Vee- ja kanalisatsioonitorustike, septikute ja süvaveepumpade paigaldus.

Lisainfo tel 52 69 604
www.puurkaevumeistrid.ee

Tõrva elanike arv kasvas üle pika aja

Värskelt avaldatud rahvastikuregistri andmete põhjal on Tõrva linn üks kahest Valgamaa omavalitsusest, kus viimase aasta jooksul on elanike arv kasvanud!

Seisuga 01. jaanuar 2016 elab Tõrva linnas 2861 inimest ning elanike arv kasvas võrreldes eelmise aasta sama ajaga kuue inimese võrra. Täpselt samasugust tulemust näitab

ka Valgamaa väikseima rahvaarvuga omavalitsus, Öru vald.

2015. aasta oli Tõrva jaoks esimene kord alates 2006. aastast, kus linna elanike arv suurenes võrreldes eelmise aasta sama perioodiga.

2015. aasta oli Tõrva linnale elanike arvu osas positiivne. Kokku sündis omavalitsuses 26 last ja

taaskord oli edukas linna elanikuks registreerimise kampaania, mille käigus lisandus tõrvakate perre kokku 37 eri vanuses inimest.

Tõrva linnapea Maido Ruusmanni hinnangul aitas linna elanike arvu kasvule muuhulgas kaasa aktiivne panustamine linna mainekujunduslikesse tegevustesse, töökohtade ja vabade elupindade ole-

masolu ning linna poolt pakutavad teenused ja toetused. "Täna kõiki tõrvakaid, et olete otsustanud olla meie linna kodanikud. Linnaelanike arvu kasv annab linnavolikogule ja -valitsusele olulist tuge, et oleme oma plaanides valinud õige suuna ning rahvale lähedavad korda meie poolt ellukutsutud tegevused," lisas Ruusmann.

Arvo Lasting,
EELK Helme Maarja koguduse õpetaja

Martin Lutheri lugu

Soovin teile kõigile õnnistatud Issanda aastat 2016 ja jätkan järjelugu.

Martin Luther abielus 13.juunil 1525 Wittenbergis Katharina von Boraga. Abielu oli mõlemale mõneti kohmakas, sest nad olid elanud vastavalt mungaja nunnakloostrites. Siiski oli noorpaar väga õnnelik kuue lapse sünni üle, kellest kaks küll surid vara. M.Luther tegi aiatööd, aga kodu majandamise kindlustas naine. Martin oli pere finantsasjus üsna hooletu ja pigem helde välja jagama.

Martin Lutheri päevad olid tõesed. Aga mida teisem päev, seda kindlamalt ta hommikul palvetas.

Pere oli musikaalne. Martin Luther kirjutas ühtekokku üle saja teose, igas teoses 400 lehekülge. Jutlustas lisaks pühapäevile argipäevil. Pidas ettekandeid ülikoolis, korraldas järelvalvet koguduste üle. Tema kodus võõrustati palju külalisi, kellele ta pidas lauakõnesid, mis samuti trükiti teostena.

Luther koostas oma jumalateenistuse korra. Aga ta ei nõudnud sellest täpset kinnipidamist. Ta säilitas vaimulike ametirõivad, mis äratavad aukartust; säilitas tseremooniad, sümbolid, sest inimesed vajavad neid, ehkki usuliselt pole neil tähtsust. Luther ergutas rahvast ennast harima, eriti poisse. Ta koostas Väikese ja Suure Katekismuse.

Luther ei tahtnud, et kirikut

hakatakse tema nimega nimetama. Aga siiski me eristume teistest kirikutest. Erinevused ilmnevad enim sakramentide õpetuses. Lutheri järgi jäävad armulaua leib ja vein ikka leivaks ja veiniks ega muutu Kristuse ihuks ega vereks. Me võtame armulauas vastu Kristuse ihu ja verd sel puhul, kui preester ütleb: "See ON kristuse ihu ja veri." Tähtis on sõna ON. Jumala sõna toimimist armulauas ei oska inimene ära seletada. Aga kerkis teisigi arusaamu. Ulrich Zwingli püüdis lahti seletada Jumala sõna toimimist ja arvas, et leib ja vein tähendavad või sümboliseerivad Kristuse ihu ja verd. Oli muidki põhjalikumaid eri-arusaamu.

Hesseni krahv Philipp kutsus 1.oktoobril 1529 Lutheri ja Zwingli Marburgi lossi dispuuteerima. Täielikku kokkulepet ei leitud, jäeti teineteist Jumala hoolde.

Keiser Karl V soovis luterlasi uuesti allutada katoliiklastele ühiseks jõuks Türgi vastu, kes sõjaliselt ohustas Euroopat. 1529 Speyeri riigipäevalt lahkusid evangeelsed kristlased protestiks, millest tuleb nimetus protestandid. 1530 Augusburgi riigipäevaks koostasid luterlased Augusburgi usutunnistuse, mis on tähtis luterlik usutunnistuskiri, aga mille riigipäev tagasi lükkas. Dokumendi koostas Philipp Melancthon.

1534 valmis Lutheri Piibli tõlge. 1546 läks nõrga tervisega Martin

TEATED:

Jumalateenistused Helme kirikus pühapäeviti kl 11. Kõunlapäev 7.veebr. Palvapäev 10.veebr kl 11.

Taagepera kirikus jumalateenistus 7.veebr kl 14 ja järgneb nõukogu koosolek.

Luther Eislebenisse krahvide perekonna tüli lahendamaks. 14.veebbruaril ta jutlustas, aga 18.veebbruaril suri Eislebenis. Ta toodi ja maeti Wittenbergi lossikirikusse. Sellest möödub tänava 470 aastat.

Martin Luther pälvis meie elavat lugupidamist, aga tema ise elas ja töötas Kristuse nimel.

Kultuuriüritused

jaanuar - veebruar 2016

30. jaanuar kell 12 Vesikjärvel Talvine kalapüügivõistlus „Tõrva Tirk“
9. veebruar gümnaasiumi staadionil Vastlapäeva tähistamine
19. veebruar kell 19 kultuurimajas Huvitavate kohtumiste klubi
24. veebruar kell 11 Vabadussõja ausamba juures EV aastapäeva tähistamine

12. veebruaril kell 16.00 Tõrva kirik-kammersaalis 10. Mulgimaa muusikakoolide kontsert. Kontsert on pühendatud Aino Orgse 65. sünniaastapäevale. Kontsert on tasuta.

Kammermuusikute kontserdisari Mõisamängud

**Laula mulle
õitsvast puust.
Prantsusmaa**

Kai Kallastu (SOPRAN)
Olga Voronova (VIOL) Leho Karin (TŠELLO)
Diana Liiv (KLAVER) Tähe-Lee Liiv (KLAVER)

26.01	kl 14 ⁰⁰	Hummuli mõis, Valgamaa
	kl 17 ⁰⁰	Taagepera loss, Valgamaa

TEADE

Valgamaa Kutseõppekeskus koostöös Hummuli Vallavalitusega pakub Hummuli vallas (vallavalitsuse hoones) hooldustöötaja eriala kutseõpet ajaga üks aasta.

Koolitus algab veebruaris 2016 ja lõpeb veebruaris 2017. Õppimine on osalejale tasuta. Koolipäev hakkab olema üks kord nädalas, tööpäeval ja koolitus ei toimu koolivaheajadel.

Kutseõppe läbinu omandab hooldustöötaja 4. taseme kutsevalifikatsiooni. Grupi minimaalne suurus on 15 õpilast. Veel on vabu kohti õppes osalemiseks.

Soovijatel palume teatada hiljemalt 22. jaanuariks 2016:

1. Juta Koop
(Hummuli Hoolekandekeskuse juhataja) tel 5330 8578 või
2. Eve Laar (Hummuli Vallavalitsus)
tel 521 4317
Olete oodatud õppima!

Broneeri aeg:
juuksur +372 523 7869
kosmeetik +372 521 2356

facebook.com/kaheilusalong
www.kahe.ee
Viljandi 1, Tõrva

Selle kupongi ettenäitamisel kõik teenused 10% soodsamalt.
Soodustus kehtib perioodil
18.01-29.02.2016

E ja T 10 – 17
— K —
N ja R 10 – 17
— L ja P —

THKK müüb

Lõhutud lepa ja kase küttepuid, pikkustes 25 kuni 60 cm. Hind 27 kuni 31€.
Kuivi küttepuid, pikkusega 30 ja 50 cm. Hind 36 kuni 40€
Ümarat puitbriketti, kott 25 kg. Hind 4.00€
Tõrva piires transport tasuta. Tel. 56 51820.

Interviuueeris
Egon Ilisson

Mati Rõõm – tõeline spordientusiast

Mati Rõõm sündis aastal, kui Kennedy oli USA president, toimus Kuuba raketikriis ja Pele võitis Brasiiliaga oma teise MM-tiitli. Just viimane on ilmselt Põdrala valla maa- ja majandusnõuniku Mati Rõõmu jaoks kõige tähelepanuväärsem, sest tegu on elupõlise spordimehega.

Teie noorusaeg möödus väga pöördelises ühiskonnakorralduses. Kui tihti olete hiljem mõelnud nende aegadele ja mis meenub kõige eredamalt?

Noorusaeg oli nõuka ajal ja üks ikka vahel mõtled selle aja peale. Kõige kurvemaks teeb see, et sportimisvõimalused olid tol ajal kehvakased. Kärstna koolis, kus ma kuni 8. klassini õppisin, näiteks polnud üldse võimlat, kus talvel pallimängudega tegelda, see - eest olime palju suusamäel. Keskkooli ajal sai juba ikka Riidaja võimlas kaks korda nädalas käia, rohkem lihtsalt ei lastud.

Milline oli üldse esimene kokkupuude spordiga lapsepõlves?

Eks ta ikka kooli algklassides hakkas. Omavaheline konkurents viis edasi. Meil olid klassis sportlikud poisid ja kes ikka tahab teisest kehvem olla. Suveks sai ise kaugushüppe kastid rajatud ja kive pillutud. Nii see asi tollal käis. Sügisel oli kolhoosi põhuvirn hea kõrgushüppe harjutamiseks.

Kui vanalt saite aru, et sport on teie tõeline kutsumus ja te tahate sellega terve oma elu tegeleda?

Pole ju olnud mingi tippportlane, aga võistlusmoment tekitab igas inimeses mingi tahtmise võrrelda ennast teistega ja ka tahtmise võita. Kui sõbrad ka spordilembesed, siis ju lihtsalt ei saa ilma. Rohkem on tegeldud ikka võistkonnalaadega.

Millised olid nooruspõlve sportlikud saavutused?

Saavutusi midagi vägevat pole, aga Kärstna kooli ajal olime Viljandimaal korvpallis maakoolidest parimad ja ka mitmevõistluses võistkondlikult parimad, esindasime tolleaegset rajooni vabariiklikul maakoolide spartakiaadil. Keskkooli viimases klassis sai juba võrkpallis Valga maakonna meistriks tulnud, natuke hiljem ka korvpallis.

Mille üle tunnete kõige enam uhkust?

Spordi poole pealt ikka see, et vahepeal Riidajas kolmelapselise grupiga kergejõustiku trenni tehes sai üks neist hõbemedali

Eesti noortemeistrivõistlustel, teistel kohad esiviisikus. Väikese koha kohta väga hea saavutus.

Oleme vastastena võistelnud petangiväljakutel ning samas kuulanud teie õpetussõnu korv- ja võrkpalliväljakutel. Teete justkui kõike, mis spordiga seotud. Aga mis on meelisalad ning milliseid spordialasid jälgite televiisorist?

Eks ikka pallimängud ja kergejõustik ning suusatamine. Telekast vaatan kõike nii palju, kui võimalust ja aega jätkub.

Teete tihti sporti ka perekonda sellesse hõlmates. Kui palju peate neid selleks motiveerima ja mis on ühised lemmikhobid?

Peres on spordifanne kaks, lisaks minule siis noorem tütar. Ta on alati nõus kui vähegi võimalik osalema võistlustel ja vaatama spordiüritusi. Mängime koos petanki ja käime võistlusi jälgimas. Oleme püüdnud ka igal aastal laia ilma vaadata ja käia fännina Rocki korvpallureid välisreisidel toetamas. Käidud on Šveitsis, Austrias, Ungaris, Balti riikidest rääkimata. Abikaasa ja vanem tütar toetavad meid meie tegemistes.

Teie noorem tütar ütleb, et on täielikult isa laps. Kas ta küsib siiani nõu ja millistel teemadel enamasti arutlete?

Selleks ju vanemad on, et nõu ja jõuga abiks oma lastele olla. Ühishuvi sport on ikka kõige enam, eks siis veel autoasjad ja muud majanduslikud mõtted ja plaanid.

Olete ka vali rahvatantsumees. Kuidas tantsupisiku külge saite?

Rahvatantsu sai oma 15 aastat tugevalt tehtud, nüüd enam eriti ei tegele, kuigi olen osa võtnud kahest viimasest meeste tantsupeost. Alguse sai ikka tegutsenud naisrühmast, millest saatuse tahtel pidi saama segarühm, kuna Riidaja kultuurimajaja oli oodata külla segarühma Rootsist Tierpist. Eks siis naised vedasid mehed kodust välja ja nii tekkiski segarühm.

Kui nüüd päevatöö juurde tulla, siis olete Põdrala valla maa- ja

Mati Rõõm tõukab raudmune nii kuulitõukeringis, kui viskab neid petangiväljakutel. Foto: Erakogu

majandusnõunik. Kirjeldage paari lausega seda tööd inimesele, kellel pole sellest mingit aimu.

Tööl on praegu üks kiiremaid aegu, maareformi viimane aasta on käsil ja probleemseid maa erastamisi on palju. Kõigile tuleb seaduse piires lahendus leida. Majanduse osas üritame ikka väikeses valdas investeringuid teha, sel aastal kusagil 150-200 tuhande eest, pluss veel toetused.

See ametikoht tähendab seda, et olete üks vallavalitsuse liikmetest. On teil olnud kunagi tõsisemaid poliitilisi ambitsioone?

Poliitilisi ambitsioone mul pole ja mingeid parteiplaane mul pole olnud ning ei tule ka.

Kui päevatöö tüütuks muutub, saate alati ju kalale minna. Kui tihti jõuate üldse vetele ja millised on teie trofeekalad?

Kalal käimine on selline rahustav tegevus

ega see saak polegi nii oluline. Talvel ei käi, olen rohkem selline õnge-otsas-ussike kalamees Pikasilla paadisilla peal. 1,5 kilone latikas ja angerja ka kätte saanud, suured kalad mu õnge ei taha.

Milliga veel meelsasti vabal ajal tegelete?

Üritan oma vaba aega ikka pere ja sõprade vahel jagada. Kui õnnestub, tahaks sel aastal puhkuse ajal perega sõita Austriasse tutvuma selle maaga. Sõpradega käib ühine metsategu ja plaan on ka Kivigaraaži võistkonnaga minna Viljandi kalapeole.

Kuuldavasti küpsetate väga head purukooki ja rullbiskviiti. Mis tähtpäevade või sündmuste puhul teid köögis küpsetamas näeb?

Küpsetan siis, kui tuju tuleb, viimasel ajal kindlasti harvem, aga hea ju, kui kook ostmata, siis naistepäeva hommikul kiirelt valmis teha.